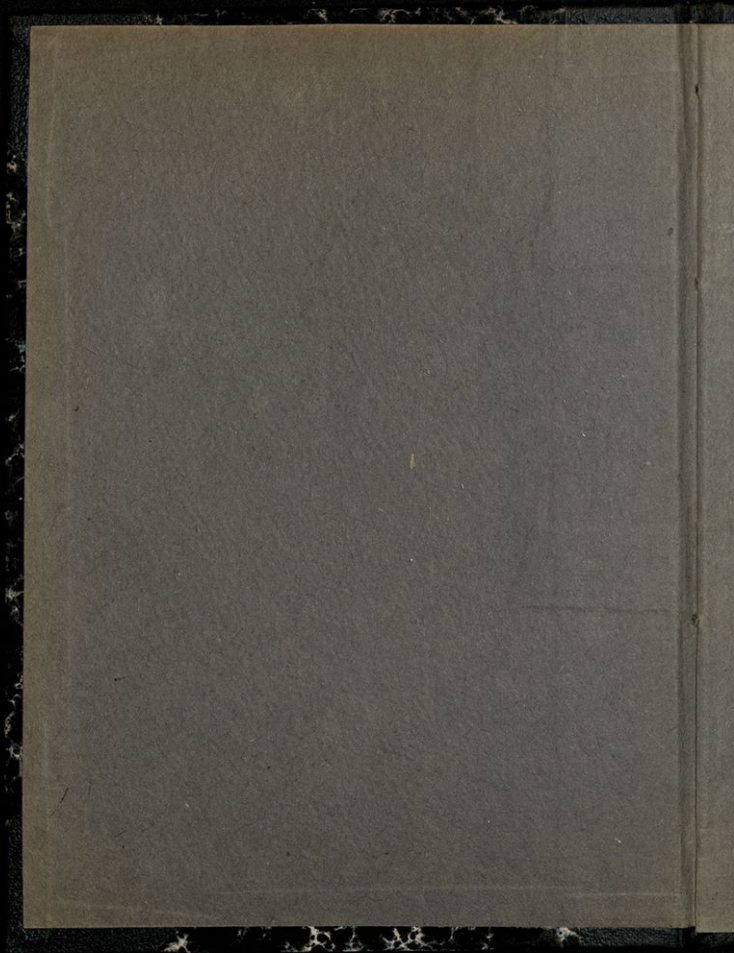


Jerik, Slovensk.

41874



SLOVENSKI JEZIK.

I. UPUTA U SLOVENSKI GOVOR.

II. POPIS OBIČNIJIH A MANJE POZNATIH SLOVENSKIH RIEČI.



IZDALA „MATICA HRVATSKA“

U ZAGREBU 1907.

DOBIVA SE BADAVALA KOD „MATICE HRVATSKE“.

41874



030035532

253

21.

1. **Slovenci su kajkavci**, to jest, pitaju riečcom „kaj“ mjesto „što“ ili „ča“, a i oblici i glasovi slovenskoga jezika u mnogočem se slažu s govorom hrvatskih kajkavaca.

2. **Slovenci su ekavci**, to jest, u književnom slovenskom jeziku govori se i piše : *lep, breg, mesto*.

GLASOVI.

Osim onih rieči, koje imadu u slovenskom „e“, a u hrvatskom „ie“ („ije“), ima još sva sila rieči, koje u oba govora, u slovenskom i hrvatskom, vrlo slično glase, jer se razlikuju samo jednim glasom. To će se najbolje vidjeti po primjerima.

3. U hrvatskom „a“ :

U slovenskom „e“ :*

hrvatski : pas, psa ; san, sna ; sav, sva.

kupac, kupca ; konac, Karlovac, Sisak, petak, napredak, nokat, lakat, orao, posao, misao, išao, rekao, bistar, svijetao, težak, bolan.

slovenski : pes, psa ; sen, sna ; ves, vsa.

kupec, kupca ; konec, Karlovec, Sisek, petek, napredak, nohet, lakat, orel, posel, misel, šel, rekul, bister, svetel, težek, bolen.**

* To je tako zvano pokretno „a“ i „e“.

** takodjer : svetál, težák, bolán.

(Na kraju rieči u oblicima.)

sestara, iskara, dasaka,	sester, isker, desek, pri-
pripoviedaka, pušaka, gu-	povedek, pušek, gosek, čre-
saka, trešanja, usana, smo-	šenj, usten, smokev, nare-
kava, naredaba, žrtava, cr-	deb, žrtev, cerkev, molitev,
kava, molitava, rebara, se-	reber, sedel, stebel, vesel,
dala, stabala, vesala, srdaca.	src ...

(U sredini rieči.)

tama (tma, tmica), daska	tema (tma), deska, megla,
magla, staklo, dažd, sajam,	steklo, dež, sejem, kedáj
kada, tada, sada, (je)sam,	(kdaj), tedáj, sedaj (zdaj),
šaptati ...	sem, šepetati ...

(Hrvatski priedlog s (sa), slovenski s (se):

Sa sestrom, sa svet-	(riedko) se sestrom, se
cem ...	svetnikom.

(obično) s sestrom, s svetnikom,

Sastanak, sastati se, sa-	sestánek, sestáti se, se-
staviti, sašiti, sazvati ...	stáviti, sešiti, sezváti ...

Sakriti, sapeti, satrti, sa-	skriti, speti, streti ...
vjetnik ...	

Gl. dolje pod 6!

4. U hrvatskom „u“ :

U slovenskom „o“ :

(U sredini rieči.)

Muž, kut, kuća, put,	Mož, kot, kočá, pot,
ruka, lučiti, pucati, suprug,	roka, ločiti, pokati, sopro-
uzao, ugao, kuda, tuda,	ozel, ogel, kod, tod, povsod,
(po)svuda, u-nutra, budem,	notri, bo(de)m, bo(de)š,
budeš, bude ...	bo(de).

(Na kraju rieči.)

nesu, pletu, peku, reku,
počnu, piju, čuju, tonu,
čuvaju, pišu, kažu, beru,
siju, griju, kljuju, ku-
puju...

nesuć(i), pletući, pekući,
moguć, kunuć, vruć(i), ču-
vajući, mašući, kupu-
jući...

ženu, sestru, pušku,
bradu, priliku, zvijezdu,
knjigu, slogu...

(sa) stvarju, solju, obi-
telju, riečju, kokošju, lažju
mišlju, smrću, ljubavlju,
radošću...

5. Hrvatski „u“ :

dug, vuk, hum, puž,
sunce, muk, kunem, put,
žuna.

6. Predlog „s (sa)“ : glasi u slovenskom „z“ :

s Adamom, s ocem, s
bratom, s jelenom, sa
mnom, s vukom, — sa
ženom...

sabrati (sabor), saliti, sa-
mljeti, svezati, saviti, svr-
šiti...

nesó : nésejo, pletejo,
pečejo, rečejo, počnejo, pi-
jejo, čujejo, tonejo, čuvajo,
pišejo, kažejo, berejo, se-
jejo, grejejo, kljujejo, ku-
pujejo...

nesoč, pletoč, pekoč, mo-
goč, kolnoč, vroč, itd. (ili :
nesé, čuváje, maháje, ku-
pováje...)

ženo, sestro, puško,
brado, priliko, zvezdo,
knjigo, slogu...

se stvarjó, soljó, z obi-
teljo, z rečjó, s kokóšjo,
lažjó, z mislijo, se smrtjo,
z ljubavjo, z radostjo...

Slovenski „ol“ :

dolg, volk, holm, polž,
solnce, molk, polnem, polt,
žolna...

z Adamom, z očétom,
z bratom, z jelénom, z
mano, z volkom, z ženo...
zbrati (zbor), zlití, zmleti
(semleti), zvezati, zviti,
zvršiti...

7. Njekojim prislovima dodaje se u slovenskom „j“:

kedáj, tedáj, sedáj, včéraj, dotlé[j], dosle[j], skupaj ;
posébej ; zgodaj, tukaj, (tamkaj), zunaj, precej, skrivaj
(*brv.* : kada, tada, sada ...)

8. Zamjenicama i prislovima dodaje se (u odvisnim rečenicama) u slovenskom „r“.

Tko, koga, komu :

T k o vina večera, vode
ruča.

T k o vruga sviećom
traži, taj će ga i naći.

Vjeru t k o lomi, njega
će vjera.

K o g a tišti, onaj i vrišti.

K o m e Bog, tome i
svi sveti.

S k i m je noćevati, nije
ga vuhovati.

Nitko itd. (*gl. dolje pod*
(17.))

Kdor, kogar, komur :

K d o r vina večerja, zaj-
trkúje ...

K d o r vruga s svećo
išče, ta ga bo tudi našel.

Vero (zvestobo) k d o r
lomi ...

K o g a r tiščí, ta tudi
vriščí.

K o m u r Bog, temu
tudi ...

S k o m e r je preno-
čevati, tega ni goljufáti.
Nikdo (nihče), nikógar itd.

Što (česa, čim) :

Š t o izidje iz usta, to
se ne povrće u usta.

Š t o je pogodjeno, ono
valja da bude.

Š t o se tiče ...

Č e s a nije, ni car ne ije.

*Kar (mj. kaj), česar,
s čimer ? :*

K a r izide iz ust, to
se ne povrne v usta.

K a r je pogojeno, to
mora biti.

K a r se tiče ...

Č e s a r ni, niti car ne je.

Č i m se nov sud napuni,
na ono uvijek udara.

Č i j e m se koza dičila,
tijen se ovca sramila.

Sve, n a č e m bijaše
što bijelo...

Nista, ničega...

Gdje, gdje, nigdje:

G d j e mi glava, tu mi
hrana.

G d j e je strvina, tamo
se i psi kupe.

Kuda, hamo, kad(a):

K u d vojska prolazi, tud
se trava ne nalazi.

K u d je otišla tisuća,
nek ide i stotina.

B a š č a, mjesto, k u d su
posadjene jabuke i kruške.

K a d me vidite, tada
me se nadajte!

Vaške onda najviše
bjesne, kad je mnogo str-
vine.

Bog može dati, k a d g o d
što hoće.

Š č i m e r se nov sod
napolni, po tem vedno
udarja.

S č i m e r se je koza
dičila, tega se je ovca
sramovala.

Vse, n a č e m e r je bilo
kaj belega...

*Nič, ničesar itd. (gl.
br. 17.).*

Kjer, kjerkoli, nikjer:

K j e r mi glava,...

K j e r je mrhovina, tam
se tudi psi zbirajo.

Koder, hamor, kadar:

K o d e r ide vojska, tod
se ne nahaja trava.

K o d e r je odšla tisoč,
naj ide tudi stotina.

Vrt, mesto, k o d e r so
posajene jablani in hruške.

K a d a r me vidite, tedaj
se me nadejajte!

Psi tedaj najbolj besnijo,
k a d a r je mnogo mrto-
vine.

Bog more dati, k a d a r
koli kaj hoće.

Kad je god htio,
mogao se pretvoriti u naj-
ljepšega čovjeka.

Kako, nikako, koliko :

Kako tko zna, onako
i pjeva.

Kako ti hoćeš, neka
bude.

Kako ti drago !

Kako tko može.

Ja sam zadovoljan, ka-
kogod ti uradiš.

Izbavljaj nas, kakogod
znađeš.

Jesmo li bolji od njih ?
Nipošto.

Nipošto da ne diraš
u to !

Juda, imaš bogova, ko-
liko gradova.

Koliko koliko !

Kadarkoli je hotel,
se je mogel pretvoriti v
najlepšega človeka.

Kakor, nikakor, kolikor :

Kakor kdo zna, tako
poje.

Kakor ti hoćeš, naj
bode.

Kakor ti drago !

Kakor kdo more.

Zadovoljen sem, kakor-
koli napraviš.

Rešuj nas, kakorkoli
znaš.

Smo li boljši od njih ?
Nikakor.

Nikakor da v to
ne zadiraš.

Juda, imaš bogov, ko-
likor gradov.

Kolikor koliko !

OBLICI.

9. Sedmi padež jednine (instrumental) ženskih
imenica.

Hrvatski :

(sa) ženom, sestrom, dra-
gom ; siečem sje kirom,
pišem olovkom.

Slovenski :

z ženo, s sestro, z drago ;
sekam s sekiro, pišem z
olovko.

10. Prvi padež množine mužkih imenica.

ljudi, zubi, vlasi, nokti,
Rimljani, gosti, susjedi,
put(ov)i, kmet(ov)i, otc...
svatovi, zetovi, tatovi,
golubovi, muževi...

braća, gospoda, tri brata
(troje braće), četiri gospo-
dina.

ljudjé, zobjé, lasjé, noh-
tje, Rimljanje, góstje, so-
sédje, potje, kmetje, očetje.
svatje, zetje, tatje, go-
lóbje, možjé...

bratje, gospodje, t r i j e
bratje, š t i r j e gospodje.

11. Drugi padež množine svih imenica.

ženâ, zvijezdâ, stazâ,
knjiga, ladja, krušaka, se-
stara, iskara, ovaca.

selâ, poljâ, imenâ, re-
bara, okana, sedala, sta-
bala, vesala, krilaca, sr-
daca...

j e l e n â, junakâ, oračâ,
kraljâ, mjesecâ, gospodarâ,
gradovâ, stolovâ, sokolova,
lovaca, konaca, početaka,
vjetara...

konjâ, vlasi (vlasî), pe-
nezâ, zuba (zubi), muževa.

žen, zvezd, stez, knjig,
ladij, hrušek, sester, isker,
óvec (ovâc)...

brez sel, polj, imen, reber,
okei, sedel, stebel, vesel,
krilc, src...

j e l é n o v, junákov, o-
ráčev, kraljev, gospodárjev,
gradóv, stolov, sokolov,
koncev, početkov, vetrov...

(brez) kōnj, lās, pēnez,
zōb, zōb, vōz, mōž...

Bilježka. Četvrti padež jednine ženskih rieči ra-
zumije se iz 4. pravila:

ženu, sestru, priliku,
dušu, domovinu...

imam ženo, sestro, pri-
liko, dušo, domovino...

12. **Oko-očesa, pero-peresa** ne će Hrvatu biti neobično, kad se sjeti na hrvatske oblike : *tielo* množina *tjelesa, nebo-nebesa, kolo-kolesa*.

13. **U slovenskom jeziku imadu posebni oblici za dvoje (dual)**, što se je u hrvatskom sačuvalo samo u ostacima (*dva, tri, dvaju — dviju, triju, ruku, nogu, dvama, dvjema* i t. d.)

Dva jelena, (s) dva(ma) jelen(im)a ; dvie ribe, dvjema ribama ; dva mjesta, dva(ma) mjest(im)a.

Mi (nas) dva (ž. dvie), nas dvaju (ž. dviju), nama (dvoma) [dvama ; ž. dvjema], nas (dva) (pri) nama, s nama.

Vi (dva) [ž. vi dvie], vas (dvaju) [ž. dviju], vama (dvama) [ž. dvjema], pri vama (dvama) [ž. dvjema, s vama (dvama) [ž. dvjema]; njih dva (dvoje), njih dvaju i t. d.

Dva jelena, (z) dvema jelenoma ; dve ribi, z dvema ribama ; dve mesti, z dvema mestoma.

Midva (midve), **naju**, nama, naju, (pri) naju, z nama.

Vi dva (ž. vidve), **vaju**, vama, vaju, pri vaju, z vama ; onadva (ž. onidve), **njiju (ju)**, njima (jima), njiju (ju), pri njiju, z njima.

14. **Posebni oblici za dvoje sačuvali su se i kod glagola** (čemu u hrvatskom nema ni traga).

Mi (dva, dvie, dvoje) nesemo, vi (dva, dvie, dvoje) nesete, oni (dva, dvie, dvoje) nesu.

(Midva, midve) **neseva**, (vidva, vidve) **neseta**, (onadva, onidve) **neseta**.

Mi (dva) smo nesli, vi (dva) ste nesli, ona (dva) su nesli (nesla).

Mi (dvie) smo nesle, vi (dvie) ste nesle, one (dvie) su nesle.

Nesimo (mi dva), (nesite vi dva) !

(Midva) **sva** nesla, (vi dva) **sta** nesla, (onadva) **sta** nesla.

(Midve) **s v a** nesli, (vi dve) **st a** nesli, (onidve) **st a** nesli.

Nesiva, nesita !

15. **Mogu, (ho)ću, neću, budem, budeš, bude, budemo, budete, budu.**

Morem, hočem (hčem, čem), nočem, bodem (bom), bo(de)š, bo(de), bo(de)va, bodeta (bosta), bo(de)mo, budete (boste), bodo.

16. **Budućnost se u slovenskom izriče riečcom „budem“ — „bo(de)m“ :**

Bit ću, bit ćeš, bit će . . .
Pisat ću, doći ću, reći ću, pisat ćemo . . .

Bo(de)m, bo(de)š, bo(de).
Bo(de)m pisal, bo(de)m prišel, bo(de)m rekel, bo(de)mo pisali . . .

17. **Njekoje važnije riečce, osobito složene, koje se često opetuju, treba posebice spomenuti.**

Nitko, ništa (ničega, ničemu, pri ničem, ničim).

Nikdo (nihče) (nikógar, nikómur, nikógar, pri níkómer, z níkómer), *nič* (ničésar, ničémur, pri ničémer, z ničímer).

Riečca „ki“ (nalik rieči „koji“) upotrebljava se i za ženski i za srednji rod kao hrvatsko „što“ :

Žena, što (koju) smo ju	Žena, ki smo jo videli...
vidjeli...	Knjiga, ki se iz nje uči-
Knjiga, iz koje se učimo..	mo...

Riečca „ko“ ima različno značenje, kako se vidi u ovih primjera:

Takav si, k a k a v sam	Tak si k o (k a k o r)
i ja.	jaz.
K a d dodjoše, sjedoše.	K o so prišli, so sedli.
Č i m začula, odmah se	Hitro k o je začula...
sjetila.	K o bi bil znal!
D a sam znao!	K o bi mi ne bilo treba!
D a mi ne treba!	K o bi jaz dajal, bi ne...
D a ja dajem, ne bi...	Več k o kadarkoli.
Više n e g o ikada.	

ABECEDNI POPIS OBIČNIJIH A MANJE POZNATIH RIEČI:

ali ili
 ampak već, nego
 baje tobože
 berač prosjak
 bo(de) bude ; bit će
 boren ubog
 bova (gl. br. 15).
 bramba obrana
 brati čitati
 bridek gorak
 brz odmah ; brz čas,
 brzokone valjda
 celo dapače
 čas vrieime
 časi (včasih) kadkada
 čeden liep
 če ako ; če dalje što
 dalje
 čeprav, čeravno če-
 tudi i ako, premda
 češ to jest (t. j.)
 čislati cienit
 črez preko, kroz
 črt mržnja
 dasi, dasi ravno, dasi
 tudi i ako, premda
 davi jutros
 d(e)jati (dem) uči-
 niti ; reći
 dejati (denem) met-
 nuti

dekle (dekleta), (de-
 klič djevojka
 dem (gl. dejati)
 denem (dejati) met-
 nem
 dežela zemlja
 dirjati trčati
 djal (gl. djati) rekao
 doiti stići
 dokaj dosta
 došel stigao
 drevi večeras
 Dunaj Beč
 duri vrata
 dvom dvojba, sumnja
 e(de)n jedan
 fant (seoski) momak
 gmoten materijalan
 gorek topao, vruć
 gozd šuma
 graščina vlastelinstvo
 grem idem
 grenek gorak
 hlapec momak, sluga
 hrepeneti čeznuti
 imeniten znamenit
 in(o) i ; in sicer i
 to, naime
 izjema izuzetak, iz-
 nimka
 iznebiti se izbaviti se
 jablana jabuka (drvo)

jabolko jabuka (plod)
 ječa uza, tamnica
 jel počeo
 jeza ljutina
 jokati plakati
 kadar kada
 kajpada („kajpa da”)
 dakako
 kajti jer ; tã
 kak, kašen, kakršen
 kakav
 kar kad(no) ; što
 kateri koji
 kazati pokazivati
 kdaj kada
 kdor tko
 ker jer
 kjer gdje ; kjersi-bodi
 („gdje-si-budi”)
 gdje god bilo
 kljub uzprkos
 kmalu za malo, skoro
 kmet seljak
 ko kada (gl. br. 17)
 kod kud ; koder koli
 kud bilo, kudgod
 -koli-god, bilo : ka-
 darkoli kadgod,
 kad bilo ; karkoli
 štogod, što bilo
 komaj jedva
 komolec lakat

konec (po koncu uz- pravno)	nemara valjda	precěj dosta
kozarec čaša	nevaren pogibeljan	precej odmah
kri krv	nevihta bura, oluja	pregovor poslovice
lačen gladan	nihče nitko	premagati nadvladati
le samo	nikakor nipošto	prepovedati zabraniti
les drvo	nikar ne nemoj	prepričati osvjedočiti
ličen liep	nikdar, nikoli nikada	priča svjedok
luna mjesec	nobe(de)n nijedan	proč dalje, na stranu
ljubezen ljubav	nočem ne ču	rajni pokojni
ljub-a-o mio [tudji	ob (cesti) uz (cestu)	ravnokar netom
ljudski 1. pučki; 2.	obljubiti obečati	razen osim
mano mnomo	obrest kamate	rdeč crven
marsi- gdje-, što-:	obup očaj	reč stvar
marsikdo gdjetko,	oče, oča otac	res istina, u istinu
marsikaj štogod	očitati spočitavati	resnica istina
marveč (ne le marveč	okrog oko(lo)	reven siromašan
— ne samo), nego	olika, omika obra-	rojak (rodjak) zemljak
maščevati se (odma-	zovanost	r(u)deč crven
zdititi) osvečivati se	oteti oteti propasti,	sabo sobom
menda („menim da”)	spasiti	sad plod
valjda	otrok diete	saj tā
menim mnijem	pogoj uvjet	sedaj sada
menoj mnomo	pogrešam osjećam	sem simo, ovamo;
mesto grad	da čega nema	semtertja amo tamo
miza stol	pogum srčanost	seznaniti upoznati
nadležnost dodijava-	pokaziti pokvariti	sicer doduše, u osta-
nje, neprilika	poklic poziv	lom, inače
nadloga muka, zlo	pomenek razgovor	siten dosadan
naj neka; najsi	pomlad proljeće	skleniti sklopiti; za-
(„neka si”) makar	pomniti pamtiti, sje-	ključiti
nalašč navlaš	čati se	sklep odluka
namen nakana, svrha	poređen zločest	skoz(i) kroz
namreč na ime, i to	porok jamac	skrivaj kriomce
napaka neprilika	poroka vjenčanje	slednjič napokon
naravnost izravno	posameznik pojedinac	slišim čujem
narobe naopako	posloviti se oprostiti	slovo jemljem pra-
navzlic uzprkos	se	štam se
ne ne; ni	prašati (gl. vprašati)	sopsti teško disati
	praviti kazati, reči	sovrag neprijatelj

sovražiti mrziti
 spodaj dolje
 spet opet
 sploh u obće
 sta (*gl. br. 14*)
 stan stalež
 storiti („stvoriti”)
 učiniti
 sreći ugodjati, dvo-
 riti
 strup otrov
 suknja kaput
 sva (*gl. br. 14*)
 svariti opomenuti
 svit svjetlo
 še još(te)
 šel, šla išao, išla
 šteti brojiti
 ta taj
 tabo tobom
 takoj odmah
 tedaj dakle, tada
 tisti taj
 tja tamo
 toda a, no
 tolažiti tješiti
 torej zato, dakle
 tukaj tu, ovdje
 tudi i, također
 uganka zagonetka
 ugibati nagadjati
 ugovor prigovor
 ujeti uloviti
 ukazovati zapoviedati
 ukrepati odlučivati
 umejem, razumijem
 usnje koža
 vabilo poziv

vabiti zvati
 varovati čuvati
 vas selo
 vaški seoski
 včasi (*gl. časi*)
 včera jučer
 ve zna; seveda („se
 zna, da”) dakako
 već više
 vedeti (vem) znati
 (znam)
 vedno vazda, uvijek
 velja valja
 vendar(le) ipak
 verjamem, verjeti
 vjerujem, vjerovati
 vest savjest
 vešča lepirica, blu-
 deći oganj, vjčstica
 vkljub (*gl. kljub*)
 vnemati uzpaljivati
 vnet oduševljen, uz-
 plamćen
 voliti birati
 volitva izbor
 volišče biralište
 vpiti („vapiti”) vikati
 vprašati pitati
 vpricho u oči
 vreā („u redu”) za-
 jedno
 vsaj barem
 vsebina sadržaj
 vsekdar svedj, uvijek
 vselej vazda
 všeč po volji
 vštric sučelice
 vzlic uzprkos

vznak nauznak
 zabiti zaboraviti
 zadrega nepritika
 zajeti zagrabit (jelo)
 zakaj („za što”) jer;
 zal liep
 zapraviti razsuti,
 proteptsti
 (za)res u istinu
 zarod rod, pleme,
 potomstvo
 zastonj badava, uza-
 lud
 zategavoljo (za)torej
 zato, toga radi
 zdaj sada
 zdelo činilo; zdi se
 čini se
 zelo vrlo
 zgodaj rano
 zgodovina povjest
 zlasti navlastito
 zmaga pobjeda
 zmeraj, zmerom ne-
 prestano, uvijek
 zmota bludnja
 zoper proti
 zopet opet
 zraven (hiše) uz
 (kuću)
 zunaj vani
 zveden izkusan
 zveličar spasitelj
 žaliti na žao činiti,
 vriedjati
 že već
 ženin zaručnik
 župan načelnik



TISAK DIONIČKE TISKARE U ZAGREBU.

186.3 : 486.2

186.3 - 3 = 862

NARODNA IN UNIVERZITETNA
KNJIILNICA



00000490180

